УДК 811.124

ЛАТИНСЬКА МОВА: ШЛЯХИ ПРОНИКНЕННЯ У НОВІ ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКІ МОВИ

І. І. Вакулик, кандидат філологічних наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail: vakulyk@ukr.net

Анотація. *Домінування та поширення давньогрецької і латинської мов упродовж тривалого часу від античності до початку XXI ст. свідчить про значний вплив класичних мов не лише на історію та культуру багатьох народів, але й на розвиток мов європейського ареалу, а також спричинено швидким розвитком різних галузей наук і, відповідно, термінологій, які обслуговують ці науки. Зокрема, у юриспруденції одним із джерел проникнення класичних мов у нові західноєвропейські мови була юрисдикція та кодифікація норм права.*

Ключові слова: *класичні мови, запозичення, латинська мова, кодифікація права, термінологія*

Актуальність. Надшвидкий розвиток сучасних природничих і гуманітарних наук, процес диференціації та інтеграції наукового знання, поява нових наукових дисциплін і створення, відповідно, нових зв'язків між галузями наук увиразнюють проблему синтезу наукових знань на нинішньому етапі наукових досліджень. Однією з важливих форм такого складного співвідношення є побудова єдиної наукової картини, яка виступає не просто підсумком розвитку різних наук, а є акумуляцією найбільш вагомих наукових знань [3]. Історично склалося так, що упродовж багатьох століть включно до нинішнього часу латинська мова відігравала і відіграє значну роль у професійній діяльності науковців [1, 10] і має інтернаціональний характер [4, 11].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблему частково висвітлено у працях В. Шинкарука, М. Собуцького, Н. Яковенко, І. Гумовської, В. Миронової, Е. Неженець, С. Гриценко, А. Столярової, О. Шаблій, А. Граціанова, Е. Дерді тощо.

Мета дослідження – дослідити джерела формування правничих термінів у європейських мовах.

Матеріали і методи дослідження. Для досягнення поставленої в роботі мети використано описовий метод та елементи зіставно-типологічного методу. Також зверталися до етимологічних словників, тобто залучалися дані діахронії.

Результати. Україна тривалий час знаходилась на перехресті торгівельних шляхів із Азії на Захід, у Європу. Такими центрами були Ольвія (на річці Південний Буг), Херсонес (поблизу Севастополя), колонії Одес (на схід від теперішньої Одеси), Пантикапея (сучасна Керч). Про це свідчать археологічні знахідки речей грецького походження (чорнолакова кераміка, амфорна тара та ін.). Тісні економічні стосунки місцевого населення з чорноморськими античними колоніями, потік античних товарів стали міцною базою для інтенсивної торгівлі.

«Стара Романія» – так називались території Італії, Португалії, Іспанії, Франції, Південної Бельгії, Західної і Північної Швейцарії, Румунії, Молдавії, які увіходили до складу Римської імперії і стали зоною розповсюдження романських мов [6, с. 421-423].

© І. І. Вакулик, 2016

Італійська мова, що домінувала на території Апенінського півострова, виникла в результаті історичних змін латинської мови; французька розвинулася на території колишньої Галії (країни, що охоплювала території сучасних Франції та Бельгії, а з VI ст. до н.е. – Північної Італії), підкореної римлянами ще у першій половині II ст. до н.е. і романізованої з 191 р. до н.е., а також завдяки військовим походам Юлія Цезаря (зокрема, гальські війни 58-61 рр., описані у «Commentarii de bello Gallico» («Записки про гальську війну»).

Із середини II ст. до н.е., в епоху великого переселення народів, готи, що належали до східногерманських племен, проникли на територію Римської імперії, а через Галію на Піренейський півострів [6, с. 102-103].

Постійні спроби римських воїнів підкорити германські племена на сході від Рейну у I ст. до н.е. – I ст. н.е., а внаслідок економічних зв'язків римлян з германцями з'явилися назви німецьких міст Kцln (< лат. colonia «поселення»), Koblenz (< лат. confluentes «ті, які стікаються»), розташований між Мозелем і Рейном, Regensburg (< лат. castra regina «імператорська резиденція»), Vena (< лат. Vindobona «укріплений пункт у верхній Паннонії»); підкорення Британії (у широкому значенні – Albion, тобто Англії та Шотландії) майже протягом п'яти століть до падіння Римської імперіі (476 р. н.е.) справили значний вплив на поступове формування нових західноєвропейських мов [7, с. 11-13].

Латинська мова залишалася державною мовою у ранньофеодальному Франкському королівстві, утвореному наприкінці V ст., яке охопило значну територію Західної Римської імперії. Прийняття Карлом Великим титулу імператора у 800 р. перетворило державу на Франкську імперію, яка у середині IX ст. (843 р.) розпалася на самостійні держави Західної Європи – Італію, Францію, Німеччину.

У середні віки латинська мова зберігала значення мови науки: вона була мовою викладання як у початковій школі, так і в університетах. Першим європейським університетом став Болонський університет у кінці XII ст. На початку XIII ст. з'явилися університети в Парижі, Оксфорді, Кембриджі, в яких викладання проводилося латиною; в Гейдельберзькому університеті пісня вагантів «Gaudeamus» перетворилася на гімн студентів [2].

Латинська мова залишалася в Європі мовою юриспруденції, дипломатії, католицької церкви і літератури до 20-х рр. XIV ст.

За доби Відродження латинська мова зберігала роль мови науки і освіти, а згодом перетворилася на засіб міжнародного і культурного спілкування.

Із появою друкарства (у середині XV ст.) посилилося наслідування античної культурної спадщини (Томас Мор, Томазо Кампанелла, Еразм Роттердамський, Ян Коменський та ін.) [5]. Таке поширення латинської мови викликало необхідність досконалого вивчення мови у школі, укладання словників, граматик; видавалися підрядкові переклади з примітками, за допомогою яких слово в слово перекладався латинський текст. Все це сприяло проникненню латини в нові західноєвропейські мови

Латиною було написано юридичні документи і трактати «Maiestas Carolina» («Королінська величність», Чехія, 1355), «Tripartium opus iuris consuetudinarii regni Hungariae» («Тричастинний твір звичаєвого права королівства Угорщини», Угорщина, 1517), «Formula processus iudicarii» («Формуляр судової процедури», Польща, 1523).

Викладання латини в братських латинських школах міст України, заснування у 1576 р. князем К.Острозьким першої школи вищого ступеня Острозької греко-слов'янсько-латинської школи; у 1632 р. першого вищого навчального закладу

України – Києво-Могилянської колегії, яка у XVIII ст. стала Києво-Могилянською академією і мовою викладання в якій була латина, свідчили, що в ієрархічній ціннісній структурі мов епоха Просвітництва надавала перевагу класичним мовам.

Історик і філософ, «руський Демосфен» С.Оріховський із Перемишля був знаний у Віденському, Болонському, Падуанському університетах; професор мистецтв, медицини і астрономії Ю.Дрогобич викладав у Болонському та Краківському університетах; магістр Краківського і Віденського університетів Павло Русин із Кросна, який викладав курс античної літератури, був засновником краківської школи новолатинських поетів; професор риторики і поетики Георгій Тичинський-Рутенець працював у Краківському університеті. Викладач поетики в Переяславській семінарії, Харківському колегіумі Г.С.Сковорода не лише був обізнаний з латиною, але й писав нею свої твори, зокрема байки. Г.С.Сковорода перекладав Горація, Вергілія, Овідія, з новолатинських поетів – француза М.Муре та фламандця Сидронія Гошія. Колишній вихованець Києво-Могилянської академії у своїх творах посилався на грецьких та римських філософів (Платона, Арістотеля, Сократа, Епікура, Сенеку) [8, с. 35-42].

У цей період починає зникати розбіжність між «греко-слов'янською» і «латинською» літературними спільнотами. Цьому сприяли українські студенти, які мандрували до західних університетів, здобуваючи освіту, і мурували національну освіту за кращими західноєвропейськими зразками.

У XVIII-XIX ст. латинська мова залишалася мовою дипломатії, науки, філософії, у XX ст. – переважно мовою католицької церкви і Ватикану, мовою науки.

Зокрема, мовою юриспруденції була і залишається латина, яка стояла у витоків кодифікації норм права. Результатом законодавчої діяльності у стародавні часи був кодекс < лат. *codex, ĭcis* m або *caudex* 1) «стовбур дерева»; 2) «колодка на ногах злочинця»; 3) «основа парому»; 4) «навощені дерев'яні дощечки» – in codicis extrema cera «на останній сторінці дощечки». Звідси походять codices accepti et depensi, до яких щомісяця занотовували грошові витрати (*adversaria, ōrum* n) – referre in codĭcem «записати до книги». До однієї частини таких книг занотовували видачу та борги (codices expensi < *expensio, ōnis* f < *expensa, ae* f «витрати» < *expenso, āvi, ātum, āre* «виплачувати»), до іншої – отримання і кредит (codices accepti < *acceptio, ōnis* f < *accipio, cēpi, ceptum, ĕre* «отримувати»). Запис видачі (*acceptilatio, ōnis* f «формальний акт погашення боргу» < *acceptum, i* n «прибуток» та *ferre* «носити») були обов'язковими у таких книгах. За часів імперії касові книги слугували доказом юридичних актів для банкірів та мінял.

Видання Грегоріаном імператорських конституцій під назвою «кодекс» «...закріпило за словом значення законодавчої збірки» [12, с. 535]. Згодом з'явилися Кодекси Гермогеніана, Феодосія, Юстиніана. У період середніх віків замість слова codices стали вживати leges (закони), а з XVI ст. знову відновилося у Кодексі Генріха III, у якому містилися ордонанси французьких королів. Кодекс Феодосія був першою законодавчою збіркою (у 16 книгах), (Кодекси Грегоріана і Гермогеніана були приватними виданнями), яка з'явилася у 439 р. Автор мав на меті висвітлення двох сторін: перша сторона передбачала укладення збірки за зразком попередників та з усіма імператорськими рескриптами і конституціями, які призначалися для вивчення права; друга слугувала для практичного застосування, з діючими законами та уривками з творів юристів [12, с. 535-536]. Кодекс Юстиніана, який було оприлюднено у 529 р., у другому виданні з'явився під назвою «Codex repetitae prelectionis». Найдавніші рукописи зберегли уривки

перших дев'яти книг, а «tres libri» завжди випускалися західними рукописими (Graeca non leguntur).

У Франції у різні періоди історичного розвитку кодифікація права зустрічала всілякі труднощі. Тому було необхідно зробити реформу мови, оскільки країна ділилася на дві великі території стосовно і права, і мови. Боротьба між звичайним правом (кутюми) і писаним (римським) правом продовжувалася протягом майже двох століть. Одним із питань, які розв'язувалися під час Французької революції, було створення нового цивільного Кодексу (1789). У Конституції 1791 р. було записано: «il sera fait un code de lois civiles communes a toute la royaume» [13, с. 541]. «Буде зроблено кодекс цивільних законів, спільних для всього королівства» (Тут і далі переклад наш. – І.В.).

Значну роль у створенні французького цивільного кодексу відіграв Наполеон, який проголошував усіх французів правомірними незалежно від релігії чи походження, надавав перевагу приватній власності, залишаючи за державою право обмеження власності, описав мотиви укладання шлюбу та шляхи його розірвання, а також організацію батьківської влади, залучивши до свого Кодексу королівські ордонанси про акти громадянського стану, форми і види дарування, спадок. І хоча Кодекс Наполеона було розповсюджено примусово (внаслідок так званих наполеонівських війн) в Італії, Голандії, Польщі, окремих територіях Німеччини, він значно вплинув на всю законодавчу роботу XIX ст. у країнах Європи [13, с. 542].

У Німеччині з часу зникнення королівського законодавства з XI ст. виникла потреба нового загального права. У XIII ст. з'явилися приватні збірки, були спроби офіційного редагування звичаєвого права в окремих місцевостях (Прусія, Баварія etc.). Попри ненависть значної частини населення до чужої мови, імперське законодавство обмежувалося кодифікацією карного права і виданням статутів, які регулювали нотаріат, опіку, поліцію. У 1643 р. Контриг вимагав видання законодавчого кодексу німецькою мовою, який, на його думку, мав бути незначним за розміром («De origine juris germanici»). Із другої половини XVII ст. Прусія та Баварія почали готувати власні кодифікації права, не дочекавшись на спільногерманські. У 1713 р. Фрідріх-Вільгельм I вимагав кодифікації загального земського права, у 1747 р. Самуїл Какцей ознайомив колег із першою частиною проекту «Corporis juris Fridericiani», яка складалася з приватного права, а у 1751 р. – другою частиною твору, що охоплювала майнове право. У 80 рр. XVIII ст. зусиллями комісії було зроблено виборку з римського права і створено «Entwurf eines allgemeinen Gesetzbuches fьr die Preussischen Staaten», що набув сили закону у 1794 р. Відмовившись від римської інституційної системи, укладачі Landrecht'a розділили матеріал на дві частини (перша частина містила постанови та майнові права, друга частина знайомила з правами у сім'ї, суспільстві, державі) [13, с. 543]. «Пруський кодекс довів можливість поєднання німецького права ... з римським і став підґрунтям подальших кодифікаційних праць» (І.В.).

Англія була єдиною державою серед західноєвропейських держав, яка не мала кодифікації права. Так зване загальне право (common law) складалося з судових рішень і принципів, які з'являлися протягом історичного розвитку країни. У 1860 р. Індія, як колонія Англії, отримала карний і процесуальний кодекс, а у 70 рр. XIX ст. – кодифіковані частини цивільного права.

У Швейцарії наприкінці XIX ст. з'явився ряд законів, що стосувалися окремих сторін права (напр., шлюбу, суспільства), і загальний кодекс обов'язкового права (1883), укладачі якого дотримувалися римської системи. Кодекс цивільного права Швейцарії «Цивільне укладення цюріхського кантону» (1856) вважався

оригінальним твором Блужчлі, в якому відчувався значний відступ від римського права.

Кодифікація цивільного права в Росії також була потребою часу. З часів, коли джерелом права слугували «Руська Правда», Псковська та Новгородські судні грамоти, «Уложенія» Олексія Михайловича, звичаї та закони дуже змінилися, а тому не могли бути юридичною нормою країни. За наказом Петра І у 1700 р. було створено комісію у складі 70 осіб для визначення кодексу на зразок шведського. Робота у цьому напрямку продовжувалася у період правління наступних царів. Оскільки у державі не існувало вироблених норм побуту, тому кодифікація права не могла з'явитися. «Перш, ніж створювати загальні норми, слід описати приватні» [13, с. 550].

Магдебурзьке право було відомим Європі з XIII ст., коли з'явилася збірка законів «Sachsisches Weichbild» або «Magdeburger Weichbildrecht», утворена на зразок «Саксонського зерцала», після ознайомлення імператорів з італійськими містами. Енциклопедичний словник Ф.А.Брокгауза і І.А.Ефрона допомагає відновити ланцюг проходження слова Weichbild від мови до мови: гр. «дім, укріплений дім, майно» > лат. *vicus, i* m «селище; селянський двір; міський квартал; вулиця» > нім. *Weichbild* n «межа міста (територія)» з подальшим проходженням через польську, литовську, російську мови.

У XIII ст. у період правління Данила Романовича німців закликали селитися у містах, а його онук у 1320 р. обіцяв купцям вільну торгівлю у своїх володіннях.

Магдебурзьке право (як термін) стало відомим русичам у XVI ст., коли з'явився точний переклад німецького тексту Ландрехта і Вейхбільда. Латинський переклад було здійснено у 1535 р. Миколою Яскером («Promptuarium juris Provincialis, quod Speculum Saxonum vocatur, tum et Municipalis Maideburgensis», у трьох частинах). У середині XIX ст. Київ був самоврядним містом.

Класична епоха дала нащадкам так звані міста-держави. У Стародавній Греції поліси були типовою формою соціально-економічної та політичної організації суспільства, в яких втілювалася ідея всеохоплюючої справедливості. Критерієм справедливості виступало право як сукупність індивідуальних прав громадян, що відповідають звичаю [9, с. 36]. Також у класичну епоху були сформульовані загальні принципи сучасної юрисдикції: 1) організація, на яку розповсюджується судова влада, не повинна розглядати справ, підвідомчих юрисдикції інших закладів; 2) рішення суду може бути визнане недійсним, якщо його ухвалила некомпетентна установа (sententia non suo judice lata obtinet nullam firmitatem); 3) відповідач має право на апеляцію (exceptio judicis incommetentis); 4) юрисдикція має територіальний характер, тобто поширюється на певній території (за винятком вищого суду etc.) [13, с. 115-117].

Висновки і перспективи. Суспільно-історичні процеси, які відбувалися в період трансформації державного устрою країн Європи, тісно пов'язані з глобалізацією економіки. Історично склалося так, що упродовж багатьох століть латинська мова відігравала значну роль у професійній діяльності науковців і мала інтернаціональний характер. Таким чином, проникнення класичних мов у нові західноєвропейські мови відбувалося різними шляхами завдяки безпосереднім контактам народів у різні історичні періоди розвитку країн Європи.

Список використаних джерел

1. Балалаєва, О. Ю. Латина і мови для спеціальних цілей: pro et contra [Текст] / О. Ю. Балалаєва // Філологічні студії: Науковий вісник Криворізького національного університету : зб. наук. праць. – Кривий Ріг : ЦЕНТР-ПРИНТ, 2012. – вип.7. – С. 285–292.
2. Вакулик, І. І. Джерела походження культу старовинної студентської пісні [Текст] / Ірина Вакулик // Studia linguistica. Збірник наукових праць. Вип. V (II). – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2011. – с. 64-69.
3. Вакулик, І. І. Спілкування як екзистенція людського буття [Текст] / Ірина Вакулик // Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Філологічні науки». – 2012. – № 2 (4). – с. 160-162.
4. Вакулик, І. І. Системність у вивченні латинської мови на шляху формування сучасних універсальних знань [Текст] / Ірина Вакулик // Науковий вісник НУБіП. Серія «Філологічні науки». – Вип. 215. – Ч. 1. – К.: Міленіум, 2015. – с. 159-166.
5. Вакулик, І. І. Писемні пам'ятки XV–XVI ст. як віддзеркалення наукової картини світу [Текст] / Ірина Вакулик // Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара. Серія «Лінгвістика. Лінгвокультурологія». – Вип. 6. – с.124-131.
6. Лингвистический энциклопедический словарь [Текст] / Под ред. В. Н. Ярцевой. – М.: Директмедиа Паблишинг, 2008. – 5987 с.
7. Латинский язык: [Учебник] / Под ред. В. Н. Ярхо, В. И. Лободы. – 5-е изд., стер. – М.: Высшая школа, 1997. – 384 с.
8. Микитась, В. Л. Давньоукраїнські студенти і професори [Текст] / В. Микитась. – К. : Абрис, 1994. – 228 с.
9. Мірошенко, М. І. Історія вчень про державу і право: [Навчальний посібник] / М. І. Мірошенко, В. І. Мірошенко. – К. : Атіка, 2001. – 224 с.
10. Ткач, А. Словотвірна ідентичність української термінології: [монографія] / А. Ткач, В. Шинкарук. – Чернівці : Чернівецький національний університет, 2010. – 196 с.
11. Шинкарук, В. Д. Репрезентації модусних категорій у сучасній українській мові [Текст] / В. Шинкарук // Мовознавство, 1999. – № 2-3. – С. 50-56.
12. Большая советская энциклопедия: В 30 т. / Гл. ред. А. М. Прохоров. – 3-е изд. – М.: Сов. энциклопедия. – Т.15. – 1975. – 628 с.
13. Энциклопедический словарь [Текст] / Сост. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб.: Типограф. акц. общ. Брокгаузъ-Ефронъ, 1904. –Т.XXX. – 1898. – 474 с.

References

1. Balalaieva, O. Iu. (2012). Latyna i movy dlia spetsialnykh tsilei: pro et contra [Latin and Languages for special purposes: pro et contra]. Philological studies, 7, 285-292.
2. Vakulyk, I. I. (2011). Dzherela pokhodzhennia kultu starovynnoi studentskoi pisni [Sources of origin of ancient student song's cult]. Linguistic studies, V (II), 64-69.
3. Vakulyk, I. I. (2012). Spilkuvannia yak ekzystentsiia liudskoho buttia [Communication as an existence of human being]. Bulletin of Dnipropetrovsk Alfred Nobel University. Philological Studies**,** 2 (4), 160-162.
4. Vakulyk, I. I. (2015). Systemnist u vyvchenni latynskoi movy na shliakhu formuvannia suchasnykh universalnykh znan [Consistency in learning the latin language on the way to the formation of present pansophy]. Bulletin of National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. Philology, 215, 1, 159-166.

5. Vakulyk, I. I. (2013). Pysemni pamiatky XV–XVI ct. yak viddzerkalennia naukovoi kartyny svitu [Writing attractions of the XV-XVIth centuries as a reflection of the world scientific picture]. Linguistics. Linguoculturology, 6, 124-131.
6. Yartseva, V. N. (2008). Lynhvystycheskyi entsyklopedycheskyi slovar' [Linguistic Encyclopedic Dictionary]. – Moscow: Dyrektmedya Pablyshynh, 5987.
7. Yarkho,V. N., Loboda, V. Y. (1997) Latynskyi yazik [Latin language]. Moscow: Higher school, 384.
8. Mykytas, V. L. (1994). Davnoukrainski studenty i profesory [Ancient Ukrainian students and professors]. – K.: Abrys, 228.
9. Miroshenko, M. I. (2001). Istoriia vchen pro derzhavu i pravo [History of state and law doctrines]. – K.: Atika, 224.
10. Tkach, A., Shynkaruk, V. D. (2010). Slovotvirna identychnist ukrainskoi terminolohii [Word-forming Identity of the Ukrainian Terminology]. Chernivtsi: ChNU, 196.
11. Shynkaruk, V. D. (1999). Reprezentatsii modusnykh katehorii u suchasnii ukrainskii movi [Representations of modus categories in modern Ukrainian language]. Linguistics, 2-3, 50-56.
12. Prokhorov, A. M. (1975). Bolshaia sovetskaia entsyklopedyia [Great Soviet Encyclopedia]. Moscow: Soviet Encyclopedia, 15, 628.
13. Brokhauz, F. A., Efron, Y. A. (1898). Entsyklopedycheskyi slovar [Encyclopedic Dictionary]. St. Petersburg: Typohraf. Brokhauz-Efron, 1904, XXX, 474.

ЛАТИНСКИЙ ЯЗЫК: ПУТИ ПРОНИКНОВЕНИЯ В НОВЫЕ ЗАПАДНОЕВРОПЕЙСКИЕ ЯЗЫКИ

И. И. Вакулик

Аннотация*. Доминирование и распространения древнегреческого и латинского языков на протяжении длительного времени от античности до начала XXI века свидетельствует о значительном влиянии классических языков не только на историю и культуру многих народов, но и на развитие языков европейского ареала, а также вызвано быстрым развитием различных отраслей наук и, соответственно, терминологий, которые обслуживают эти науки. В частности, в юриспруденции одним из источников проникновения классических языков в новые западноевропейские языки была юрисдикция и кодификация норм права.*

Ключевые слова*: классические языки, языки европейского ареала, межязыковые контакты, глобализация, заимствования, латинский язык, кодификация права, терминология*

THE LATIN LANGUAGE : PENETRATION WAYS INTO NEW WEST EUROPEAN LANGUAGES

I. I. Vakulyk

Abstract*. Ancient Greek and Roman cultural heritage became the basis of the whole European civilization long ago. That is why it is hard to overestimate the contribution of classical languages into European languages areal. The borrowings from Greek and Latin languages constitute a considerable layer of not only Roman, but also Germanic and Slavic languages. Interlanguage contacts have formed an integral part of modern languages, and the constant exchange and interpenetration of cultures have become the need of society. In this way, the enrichment of languages is taking place.*

For many centuries Latin, and through its mediation the Greek language, had a dominant influence on the languages that either evolved on the basis of Latin, or had been forming during the scientific and cultural golden age of Latin. We can therefore say that

social and historical processes that took place during the transformation of government system of European countries, are closely linked with the globalization of economy.

Thus, the penetration of classical languages into new West European languages was different due to direct contacts of nations in different historical periods of European countries development. The domination and the spread of Greek and Latin for a long time, from antiquity to the beginning of 21st century, is the evidence of a significant impact of classical languages not only on the history and culture of many nations, but also the development of languages of the European areal; it is due to the rapid development of various science branches and, therefore, terminologies, which serve these sciences. In particular, in legal studies one of the sources of classical languages penetration into new Western European languages was the jurisdiction and codification of law standards.

Keywords: *classical languages, languages of the European areal, interlanguage contacts, Latin, jurisdiction and codification of law standards, globalization, terminology*

УДК 811.161.2’373.45(477.87):811.112.2

ДИНАМІЧНІ ПРОЦЕСИ У СКЛАДІ ГЕРМАНІЗМІВ УКРАЇНСЬКИХ ГОВІРОК ЗАКАРПАТТЯ

О. М. ГВОЗДЯК, кандидат педагогічних наук, доцент,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
*E-mail:*hvozdyak@ukr.net

Анотація. *Мова завжди дуже чутливо реагує на зміни в житті народу, а це призводить до певних зрушень у її лексичному складі. Хоча проблема міжмовних контактів та інтеграції мов має на сьогодні солідне наукове підґрунтя, однак залишається актуальною й досі. У цій царині ще існує чимало наукових проблем, детальне вивчення яких дасть змогу пролити світло на питання збагачення словникового складу шляхом запозичень. Стаття є продовженням досліджень автора з проблем німецько-українських міжмовних контактів на Закарпатті. Наявність німецьких запозичень в українських говірках Закарпаття зумовлена насамперед заселенням краю німецькими колоністами (перша хвиля німецької колонізації тривала у XII–XIII ст., а друга – впродовж XVIII-го до середини XIX ст.).*

Дослідження українсько-німецьких мовних контактів на Закарпатті дає підстави констатувати різноплановість запозичень із мови-джерела. У статті простежено динаміку німецьких запозичень у складі українських говірок Закарпаття на фонетичному, граматичному та семантичному рівнях. Розглянуто шляхи проникнення німецьких запозичень в українські говірки Закарпаття та їх типи. Відзначено, що в чужому мовному середовищі німецькі лексичні запозичення, як правило, асимілювалися і частково уподібнилися до фонетичних, морфологічних моделей мови-позичальника. На конкретних прикладах проілюстровано семантичні зміни німецьких запозичень в українських говірках Закарпаття.

Ключові слова: *німецькі запозичення, германізми, Закарпаття, українські говірки, динаміка, адаптація, фонетичний, граматичний, семантичний рівні*

Актуальність. Відомо, що більшість мов має змішаний характер з огляду на міжмовні контакти, які відбуваються як на рівні літературних мов, так і на рівні

© О. М. Гвоздяк, 2016